

האלה, בחשבו כי די בעבור תקוותיו לעתיד בזה, שהראה את פחו לעם ירושלים.

י. בימים ההם פרצה מהומה בקרב הרומאים השוכנים בגבול אפמיה ומלחמת-אחים קמה ביניהם, כי ציצייליוס פסוס, אשר היה מאוהבי פומפיוס, המית במרמה את סקסטוס ציזר ולקח לו את שלטונו. ויתר שרי החילות אשר לציזר מהרו שמה עם צבאותיהם לקחת את נקמת הרצח. ובאהבתו לנרצה ולציזר החי גם יחד שלח להם אנטיפטרוס חיל-עזר בידי בניו. המלחמה נמשכה עד שבא מורקוס מארץ איטליה וירש את משרת סקסטוס.

פרק אחד-יעשר

הורדוס הוקם לנציב בכל ארץ סוריה ומלך ירא מפניו והמית את אנטיפטרוס. שרי האלף מסכימים להמית את מלך.

א. בימים ההם קמה מלחמה גדולה בין הרומאים, כי קסיוס וברוטוס המיתו את ציזר במרמה, אחרי שעמד בראש הממשלה כשלוש שנים. ושבעה חדשים. לרגלי הרצח הזה התחוללה מהומה גדולה והשליטים רבו ביניהם, וכל איש שעה בתקוותיו ונמשך אחרי המפלגה אשר אמר למצא בה תפץ. וקסיוס בא אל סוריה להטות אליו את הצבא החונה ליד אפמיה. הוא הקים שלום בין פסוס ובין מורקוס ופדה את אפמיה ממצור והתיצב בעצמו בראש הצבא ויצא להטיל מס על הערים. ונגש מהן את תבואות המסים בחזק-יד.

ב. כשנגזר גם על היהודים לשלם שבע מאות ככר, ירא אנטיפטרוס מאימת קסיוס ומלא את ידי בניו ואנשים אחרים מהקרובים אליו לגבות את הכסף מהרה. ובכללם הקים לגובה-מסים גם אל מלך, אחד מאנשי-יריבו, כי השעה היתה דוחקת. והורדוס היה הראשון, אשר הפיס את דעת קסיוס, בהביאו לו את מכסת הכסף העולה בחלקו מארץ הגליל, מאה ככר, ובדבר הזה מצא חן בעיניו מאד. ועם הנשארים דבר קסיוס קשות, כי התרפו במלאכתם, וגם על הערים העיר את כל תמתן: את יושבי גופנא ואמאוס ושתי ערים קטנות מכר לעבדים, והלך להמית את מלך על אשר לא מהר לנגוש את המס. אבל אנטיפטרוס פדה אותו ממות ואת יתר הערים מכליון, כי מהר לכפר את פני קסיוס במאה ככר.

ג. אבל בעלות קסיוס מן הארץ לא זכר מלך את חסדי אנטיפטרוס וטמן פח לרגלי האיש הזה, אשר הושיעהו מצרה לא פעם ולא שתיים, והתנכל עליו להמיתו על אשר עמד לשטן למעשי רשעתו. ואנטיפטרוס פחד

מפח האיש הזה וממזמות ערמתו והלך אל עבר הירדן לאסוף חיל ולשמור על נפשו מנכליו. ובראות מליך, כי נגלה סודו, סבב במצח נהשה את בני אנטיפטרוס, את פצאל נציב ירושלים ואת הורדוס פקיד בית-הנשק, והרבה להצטדק לפניהם וגם להשבוע באזניהם והטה את לבם להקים שלום בינו ובין אביהם. ושוב נצל מליך ממות בידי אנטיפטרוס, כי הפיס את דעת מורקוס, נציב סוריה בימים ההם, אשר בקש להמיתו (את מליך) על מחשבות-מרד. ד. וכאשר קמה המלחמה בין קסיוס וברוטוס ובין ציור הצעיר א) ואנטוניוס, אספו קסיוס ומורקוס צבא בסוריה ואחרי הנוכחם לראות, כי ספק להם הורדוס את רב צרכיהם, הקימו אותו לנציב בארץ סוריה ונתנו בידו חיל רגלים ופרשים וקסיוס הבטיחהו גם להקימו למלך ביהודה אחרי כלות המלחמה. אך גזלת הורדוס ועמידותיו היו בנפש אנטיפטרוס, כי מליך ירא את הדבר הזה ופתה בשחד את אחד המשקים אשר למלך לתת רעל בכוס אנטיפטרוס, והוא גוע בשעת המשתה. ככה נפל לקרבן תועבת מליך האיש רב-הפעלים בעסקי המדינה וביתר הליכותיו, אשר השיב את השלטון להורקנוס וסמך אותו כל הימים.

ה. וכל העם חשד במליך, כי מידו בא משקה הרעל, והתקצף עליו, אבל הוא כחש בדבר והפיס את דעת העם, ועוד חזק את מעמדו באספו לו אנשי-צבא מזינים, כי הבין אשר לא ישב הורדוס בחבוק ידיים — ואמנם מהר הורדוס לעלות על ירושלים עם צבא רב לנקום את דם אביו. אבל פצאל אחיו יעץ לו לבל ירדוף אחרי האיש בגלוי, פן תקום מריבה בעם. לדברים האלה נתן הורדוס למליך לבוא אליו וללמד זכות על עצמו. וגם הסכים עמו בדברים להעביר מעליו את החשד ואחרי-כן קבר את אביו ברב תפארת ב).

ו. ואחרי הדבר הזה פנה הורדוס אל שומרון, אשר קמה בה מהומה, וזה שיב את הסדר בעיר וכהתמו את מעשהו שב אל ירושלים לימי החג ונהל אתו את הצבא. בעצת מליך, אשר ירא את דבר בואו, שלח אליו הורקנוס פקדה, לבל יביא את בני הנכר בשערי העיר, אשר התקדשו יושביה לחג. והורדוס לא שם לב לפקדה הזאת וגם לא נשא את פני המצוה ונכנס בלילה אל תוך העיר. ועוד הפעם בא אליו מליך לקדם את פניו והתאבל על אנטיפטרוס. בקשי כבש הורדוס את כעסו והתחפש לפניו, ויחד עם זה

א) מרקוס יוליוס ציור אוקטוניוס, קרובו של ציור אשר נלקח לו לבן, מי שהיה אחרי-כן לציור (קיסר) וסליטי-יחיד (אוסוקרטור, ברומית אימפרטור) ברומא ונקרא בתאר אוגוסטוס (הנאור, הנכבד, — ביוזית: קַבְּסוּטוּס).
 ב) במקור: „עשא פמבי לקבורת אביו“.

שלח מכתבים אל קסיוס שונא מליך מכבר והתאונן בהם על רצח אביו. קסיוס השיבהו, כי הוא מסגיר בידו את רוצח אביו ושלח פקדה בסתר אל שרי האלפים אשר לו לתמוך בידי הורדוס בעשותו משפטו.

ז. אחרי-כן כבש קסיוס את לודקיא א) ומכל עבר נאספו אליו השליטים והביאו לו מתנות וזרי-נצחון, ובמעמד זה מצא הורדוס שעת-הפשר לקחת את נקמתו. ומליך היה אז בצור ולבו נבא לו רעה. הוא גמר בדעתו להוציא בסתר את בנו, אשר היה לערבון בידי יושבי העיר, והתכונן לברוח אחרי-כן אל ארץ יהודה. ובעוד הוא רואה, כי רחוקה ישועה ממנו, נשא מרב יאוש את נפשו אל גדולות ונפלאות. הוא קוה להקים מרד בעם ולפרק את על הרומאים בעוד קסיוס טרוד במלחמתו עם אנטוניוס. — וגם ליסד מלוכה ביהודה אחרי אשר יצליח בידו על-נקלה להוריד את הורקנוס ממשרתו.

ח. אבל הגורל לעג לכל חלומותיו. כי הורדוס צפה את מזמותיו וקרא אותו עם הורקנוס אל המשתה, ואחרי-כן שלח את אחד ב) העבדים העומדים עליו אל העיר, להכין את צרכי הסעדה למראה-עין, ובאמת למלא את פקדתו ולהגיד לשרי האלפים, כי יצאו מן העיר וישבו במארב. ושרי האלפים זכרו את פקדת קסיוס ויצאו חגורי חרבות חוצה לעיר על שפת הים, ושם הקיפו את מליך והמיתו אותו במדקרות רבות. הורקנוס נבהל מיד למראה הדבר הזה ומרב פחד נפל ארצה והתעלף. וכאשר שבה אליו רוח בינתו מהר לחקור את הורדוס, מי האיש אשר פקד להמית את מליך. ועל זה השיב אחד שרי האלפים: „מצות קסיוס“. וכשמוע הורקנוס זאת, קרא: „הנה כן הושיע קסיוס אותי ואת ארצי בהמיתו את האיש, אשר חרש רעה על שנינו יחד“. ואין יודע, אם בטא הורקנוס בזה דברים היוצאים מן הלב, או מרב פחדו המליט מפיו דברים אלה, כאלו הסכים לדבר הנעשה. ככה עשה הורדוס נקמות במליך.

פרק שנים-עשר

פצאל מנצח את הליכס והורדוס מתגבר על אנטוניוס במלחמה. היהודים התאוננו על מעשי הורדוס ופצאל, אבל אנטוניוס סלח להם והקימם קטטרךקים.

א. אחרי זאת קסיוס מארץ סוריה קמה מריבה חדשה בירושלים; הליכס ג) יחד עם צבאו הרים יד בפצאל, כי אמר לגאל את דם מליך מידי

א) לאודיקיה. על חוף הים בדרום אנטיוכיה, שנמלטו שמה אוהבי ציור.

ב) במקור בהוצאת ניוה: אחדים.

ג) בהוצאה ישנה: פליכס.

הורדוס בהמיתו את אחיו. והורדוס ישב או יחד עם פביוס הנציב בדמשק ורצה למהר לעזרת אחיו, אבל נעצר מפני מחלתו. בין כה וכה נצח פצאל בכח עצמו את הליקס ודבר עם הורקנוס קשות על כפית טובתו, כי חזק את ידי הליקס וגם לא קתה באחי מליך בעת תפשו את המבצרים. כי הרבה מבצרים כבש והחזק שביניהם היה מצדה.

ג. אבל כל הדברים האלה לא עמדו לו בפני גבורת הורדוס, אשר השיב את כל המבצרים אחרי שובו לאיתנו, אך נעתר לתחנונו לשלוח אותו בשלום ממצדה. הוא גרש גם מארץ הגליל את קריון העריץ השליט בצור, אשר הספיק ללכוד שם שלש מצודות, ולכל הצורים אשר נשבר במלחמה נתן הורדוס את נפשם לשלל ולאחדים מהם נתן מתנות ושלחם מעל פניו, ובזה הפך את לב יושבי העיר לאהבו ולשנא את העריץ. מריון קבל את העריצות מידי קסיוס בעת חלקו את כל ארץ סוריה לעריצים שליטים. משנאתו את הורדוס עזר להביא את אנטיגנוס בן אריסטובולוס ובדבר הזה עשה גם נחת-רוח לפביוס, אשר כפר אנטיגנוס פניו במנחה והטה את לבו לעזרו בעלותו על הארץ. ואת כל הכסף הדרוש לדבר המציא תלמי בעל אחות אנטיגנוס.

ג. הורדוס יצא על שונאיו וערך מערכה למולם בקרבת שערי ארץ יהודה והתגבר במלחמה וגרש את אנטיגנוס, ואחרי-כן שב אל ירושלים וכל אחיו רצוהו על נצחונו, וגם האנשים, אשר בזו אותו בלבם לפנים, בקשו עתה קרבתו, אחרי התחנתו במשפחת הורקנוס. כי בראשונה נשא לו אשה חשובה מבנות הארץ ושמה דוריס ועתה לקח לו לאשה את מרים בת אלכסנדרוס בן אריסטובולוס והיא גם נכדת הורקנוס, בת בתו, ונעשה קרוב למלך.

ד. וציור ואנטוניוס המיתו את קסיוס עלייד פיליפי ואחרי הנצחון שב ציור אל איטליה ואנטוניוס פנה אל ארץ אסיה. ובין צירי כל ערי הארץ, אשר באו לקדם את פני אנטוניוס בביתוניה, נמצאו גם טובי היהודים, אשר התאוננו באוניו על פצאל והורדוס, כי לקחו להם את שלטון המדינה בחזק-ידי והשאירו להורקנוס רק את שם הכבוד לבד. אבל גם הורדוס נמצא באותו מעמד והחניף לאנטוניוס במתנות יקרות ובזה משך את לבו אליו, עד אשר מאן לשמוע את דברי שונאיו. ככה יצאו האנשים בפעם הזאת את פניו ובמפח נפש.

ה. ושוב באו מאה מראשי היהודים אל אנטוניוס לעיר דפני הקרובה לאנטיוכיה, כשכבר נלכד ברשת אהבת קליאופטרה. והיהודים מלאו את ידי הגדולים ביניהם במעלתם ובכח לשונם לבאר את תלונותיהם על האחים.

ולצמתם עמד מִסְפָּחָה*) ללמד זכות עליהם. והורקנוס עזר לו מקרבת משפחה, ואנטוניוס שמע את טענות שני הצדדים ושאל את הורקנוס, מי מהם יצליח יותר לעמוד בראש העם. וכאשר ענה הורקנוס, כי הוא בוחר בהורדוס ובית אביו, שמח אנטוניוס, כי היה איש-שלום וידיד לאחים מימי חיי אביהם, אשר קבל אותו באהבה^ב) לפניו, בבואו עם גביניוס אל ארץ יהודה, — ועל-כן שם את שני האחים לנסיכים (טֶטְרַרְכִים) ומלא את ידם למשול בכל ארץ יהודה.

ו. וכאשר נרגנו צירי היהודים לדבר הזה, צוה אנטוניוס לתפוש חמשה-עשר מהם ולהושיבם במאסר ואת הנשארים גרש מעל פניו בחרפה. לדבר הזה קמה מהומה גדולה בירושלים ויושבי העיר שלחו עוד הפעם אלף צירים אל צור, כשחנה שם אנטוניוס בדרכו אל ירושלים. הצירים האלה הרימו קול צעקה ושאוּן ואנטוניוס שלח עליהם את שר העיר צור וצוהו לעשות שפטים בכל הבא לידו, וגם פקד להכין את הממשלה בידי הנסיכים אשר העלה לגדלה.

ז. בטרם נעשה הדבר, יצא הורדוס בלוית הורקנוס אל שפת הים והרבה לדבר על לב האנשים, לבל יתחזקו במחלקת לבלי דעת ותבונה ולא יתחייבו בנפשותיהם ולא יביאו מלחמה קשה על עירם. אבל לדברים האלה גדל עוד רגזם, ואנטוניוס שלח עליהם את אנשי-צבאו והמית רבים מהם ורבים פָּסוּ בפצעים. ועצמות המתים זכו לבוא לקבורה על-ידי הורקנוס, אשר דאג גם לרפא את הנפצעים. אבל גם הפליטים אשר נמלטו אל העיר (ירושלים) לא ישבו במנוחה, כי הקימו מהומה והרגיזו את אנטוניוס עד מאד, עד אשר צוה בגדל אפו להמית גם את האסורים.

פרק שלשה-עשר

הפרתים הביאו את אנטוניוס אל ארץ יהודה ואסרו את הורקנוס ואת פצאָל.

מנוסת הורדוס. בנת ירושלים. יסורי הורקנוס ופצאָל.

א. כעבור שנתים ימים כבשו בִּזְרָנָא האחשדרפן הפרתי ופקורא בן מלך הפרתים את ארץ סוריה. ליסְנִיס, אשר ירש את כסא אביו המת — הוא תלמי בן מינאי — דבר על לב האחשדרפן להושיב על כסא המלוכה את אריסטובולוס ולהוריד את הורקנוס והבטיחהו לשלם לו בעבור הדבר אלף

(א) מִלְמֵד ומליץ רומאי ידוע ויועץ אנטוניוס.

(ב) עשה לו אכסניה במקור.

ככר וחמש-מאות נשים. ופקורא נפתה לדבר הזה והסיע את חילו בדרך שפת הים ואת בִּזְפֻרְנָא צוה להתנפל על יהודה בדרך היבשה א). מיושבי החוף לא רצו הצורים לפתוח את שערי עירם לפני פקורא, אולם יושבי עכו וצידון מטרו את עריהם בידו. הוא נתן חלק מרוכביו בידי אחד ממשקי המלך, אשר נקרא פקורא גם הוא, וצוה עליו לפרוץ בארץ יהודה ולכגל את מצב האויבים ולהפיק עזרה לאנטיגנוס בכל משאלותיו.

ב. כאשר השחיתו הפרתים את גבול הכרמל נהרו יהודים רבים לקראת אנטיגנוס והתנדבו לצאת במלחמותיו. הוא שלח אותם אל המקום הנקרא יער האלונים ב) לכבוש, ובמלחמה אשר פרצה שם הדפו אוהבי אנטיגנוס את שנאיהם ורדפו אחריהם עד שערי ירושלים, וכאשר גדל מספרם, בקצו להם דרך והגיעו עד ארמון המלוכה. הורקנוס ופצאל קדמו את פניהם בחיל עצום והמלחמה נטשה בחוצות ירושלים. ואנשי הורדוס הגיסו בקרב את צריהם וסגרו אותם בהר-הבית והעמידו בבתים הסמוכים ששים איש לשמור עליהם. אבל עם ירושלים התקומם על האחים (בני אנטיפטרוס) ושרף על השומרים את הבתים באש. והורדוס קנא לדם הנרצחים והתנפל על העם והמית ממנו רב; ומדי יום ביומו נהרו המונים המונים להלחם אלה באלה ולא היה קץ לרצח בירושלים.

ג. ובהגיע החג הנקרא בשם יום החמשים (שבעות) מלאו סביבות הר-הבית והעיר כלה עולי רגלים, אשר היו מזינים ברָבָם. ופצאל הקים משמר על חומות העיר והורדוס אחיו עם גדוד קטן שמר על ארמון המלך. הוא התנפל על האויבים הנמצאים במגרש א) העיר, אשר לא הספיקו לעמוד במערכה, והמית המון גדול מהם והברית את כל הנשארים. אלה נמלטו אל העיר, ואלה אל הר-הבית, ואלה אל החל אשר מחוץ לעיר והורדוס סגר עליהם. בעת ההיא דבר אנטיגנוס על לב בני-העיר לתת לפקורא להכנס אליה ולהקים שלום בין הנלחמים. ופצאל נעתר אליו והכניס את הפרתי עם חמש מאות רוכבים לתוך העיר ונתן להם את ארחתם. פקורא טען, כי בא להשבית את המלחמה, אבל באמת כון לעזור את אנטיגנוס. הוא טמן פח לרגלי פצאל ופתה אותו לצאת עמו אל בזפרנה במלאכות השלום. אמנם הורדוס הרבה להזהיר את פצאל, לבל יעשה כדבר הזה וגם יעץ אותו

(*) דרך שפת הים היא, דרך ארץ פלשתיים וערי הכנענים הצידוניים. — דרך היבשה היא דרך החרים (הגליל), — עמק יזרעאל — שומרון סכס — בית-אל — ירושלים).

(ב) משערים, כי הוא בעמק השרון בקרבת אפולוניה (ארצוף).

(ג) πρόσστιον, נ"א πρόσάραττιον, קצה הצפון.

להמית את איש-המומה — ולא למסור את נפשו בפח מוקשו, כי הלועזים א) הם אנשי-שקר מתכונתם ואין לבטוח בדבריהם. אבל פצאל לא שמע לדבריו ויצא מן העיר ואת הורקנוס לקח עמו. ופקורא אמר להרחיק ממנו כל חשד והשאיר בידי הורדוס מתי מספר מהרוכבים הנקראים חפשים. ובשארית אנשיו יצא לשַׁח את פצאל.

ד. ובבוא פצאל והורקנוס אל ארץ הגליל ראו, כי מרדו כל יושבי הארץ וחגרו את כלי נשקם. ואחרי-כן התיצבו לפני האחשדרפן, אשר היה בעל ערמה יתרה והאיר להם את פניו, בכסותו על מַמְתו הרעה. הוא נתן להם מתנות, אך בצאתם את פניו הפקיד עליהם אורבים. כאשר הובלו אל מקום אחד על שפת הים, הנקרא בשם כזיב ב), התבוננו כי רעה נגד פניהם. כי שם שמעו על-דבר אלף ככר הכסף, אשר אמר אנטיגנוס לשלם בעד המלוכה, וגם נודע להם, כי רב נשי ביתם נמצאו בין חמש מאות הפילגשים, אשר הקדיש אותן לפרתים. הם ראו כי הלועזים מפקידים עליהם שומרים בכל לילה והבינו כי לא נמנעו הפרתים לשימם במאסר זה מכבר, לולא דחו את המעשה עד אשר יתפשו את הורדוס בירושלים, בפחדם פן יגנב אליו דבר ויזהר מפניהם. והדברים האלה לא היו שמועה בלבד, כי בעיניהם ראו מרחוק את השומרים המפקדים עליהם.

ה. ואופליוס העתיר דברים על פצאל לברוח על נפשו, כי שמע את כל פרטי המומה מפי שַׁרְמַיָא, העשיר בכל הסורים בימים ההם. אבל פצאל מאן לעזוב את הורקנוס והלך אל האחשדרפן והוכיח אותו בפניו על מומתו הרעה, ויותר מזה על אשר מלאו לבו לעשות דבר-תועבה גדול כזה למען הבצע, וגם הבטיח להרבות בכפר פדיון נפשו על מכסת הכסף אשר ישלם לו אנטיגנוס בעד המלוכה. הפרתי בחר לו לשון ערומים והרבה להצטדק לפניו והעביר מעליו את החשד בשבועות אמונים ויצא אל פקורא. ואחדים מן הפרתים הנותרים עשו כאשר צוּו, ותפשו את פצאל ואת הורקנוס, אשר קללו אותם קללות נמרצות על חלול השבועה ועל מעשי מרמתם.

ו. ובעת ההיא נשלח שר-המשקים לצוד גם את הורדוס בהרמו והתנכל עליו למשוך אותו חוצה לחומת העיר ולתפשו בכף. אבל הורדוס לא האמין ללועזים מראש, וזה עתה הגיעה לאזניו בשורה, כי נפלה בידי אויביו אגרת אחת, המגלה לו את כל הרעה אשר נגד פניו. על-כן מאן לצאת משערי העיר החוצה, אף כי הרבה פקורא להַתַּמֵּם ולדבר על לבו, כי יצא לקראת נושאי האגרת, כי לא נפלה בידי האויבים וגם לא נמצא בה אף שמץ דבר

(א) הכרברים. יש לתרגם גם „הפראים“.

(ב) גם אכזיב — ביוונית אַקְזִיבָה, Ἐκδίππα, בספרות התלמודית גם כזיב.

מזמה רעה, רק דברי המעשים אשר עשה פצאל, כי כבר שמע הורדוס מפני אחרים על מאסר אחיו וגם בת הורקנוס (מרים א), חכמת הנשים, באה אליו ופצרה בו, לבל יצא מן העיר ולא יסגיר את נפשו בידי הלועזים, כי כבר גלוי הדבר ומבאר, שהם אומרים לשלוח בו יד.

ז. ובעוד אנשי פקורא מבקשים צצה למלא מזמתם במסתרים, כי נבצר מהם להתגבר ביד רמה על איש נאדר בגבורה כמוהו, הקדים הורדוס את הסכנה ויצא בלילה עם בני-ביתו הקרובים אליו את פני העיר, ללכת אל ארץ אדום, והשונאים לא ידעו בצאתו, וכאשר נגלה להם הדבר, מהרו לדרוף אחריו. אבל הורדוס שלח את אמו ואת אחיותיו ואת הנערה אשר ארש לו לאשה עם אמה ואחיה הצעיר לעבור לפניו, והוא עם עבדיו עזר במנוחה את הלועזים, וכפעם בפעם התנגח אתם והמית רבים מהם, עד אשר הגיע אל מבצר מצדה.

ח. ובעת מנוסתו היו היהודים קשים לו מן הפרתים, כי הקיפו עליו בלי הרף ובמרחק ששים ריס מירושלים התיצבו במערכה למולו ונלחמו אתו זמן רב. אך הורדוס גבר והמית רבים מהם לפי חרב. ואחרי זמן בנה עיר במקום ההוא לזכר נצחונו ופאר אותה בארמנות נהדרים וגם בירה בצורה מאד הקים בה וקרא לה הורדיון (ג) על שמו. — בעת מנוסת הורדוס התלקטו אליו רבים מאנשי חילו ומספרם גדל מיום ליום. וכאשר הגיע אל העיר ריקה (ג), אשר בגבול אדום, יצא לקראתו יוסף אחיו ויעץ אותו לשלוח מעליו רבים מבני-לוייתו, יען אשר לא תוכל מצדה לשאת את ההמון הגדול הזה — כי מספר אנשיו עלה על תשעת אלפים. הורדוס שמע לעצת אחיו ושלת מעליו את האנשים, אשר היה טרחם גדול משכרם, ללכת אל ארץ אדום ונתן להם צדה לדרך. ואת גבורי החיל השאיר לו ועם האנשים האלה הדרושים לחפצו נמלט אל מבצר מצדה. שם השאיר את הנשים אשר עמו והפקיד עליהן שמונה מאות אנשי-חיל לסתרה ונתן להם די צדה לזמן מצור, ואחרי-כן מהר לנסוע אל סלע-ערב (פְּטָרָה).

ט. והפרתים עטו אל השלל בירושלים ופרצו בבתי הבורחים ובארמון המלך ומשכו את ידיהם רק מאוצר הורקנוס, אשר לא נמצא בו יותר משלש מאות ככר. וגם ביתר הבתים לא מצאו את מספר השלל אשר קוו לו, כי

(א) ניוה הציג את המלה כחצאי רבוע, כי מרים לא היתה בת הורקנוס. בקדמוניות י"ד, י"ג, ו' מבאר, כי היועצת היתה אלכסנדרה אם מרים, והיא בת הורקנוס.

(ב) ביונית הירודיון, Ἡρώδου, כמו שגם שם הבונה הוא הירודס, אך כבר נתקבל השם הורדוס.

(ג) כן בהוצאת ניוה. בהוצאה ישנה תריסה, Θρησα.

הורדוס צפה מזמן את מרמת הלועזים והעביר את חמדת אוצרו אל ארץ אדום, וכמוהו עשה גם כל אחד מהקרובים אליו. ואחרי אשר הוציאו הפרתים את שלל ירושלים עלתה משובת וזדונם למעלה, עד אשר שמו דמי מלחמה בשלום ומלאו את כל הארץ חמס, — ככה הכו את העיר מְרָשָׁה תל שממה. ונקל היה בעיניהם להקים את אנטיגנוס למלך, כי הסגירו בידו גם את פצאל ואת הורקנוס האסורים להתעלל בהם. הוא בעצמו התנפל על הורקנוס א) ונשך בשניו את אזניו, למען אשר לא יוכל לקבל את הכהנה הגדולה לעת תמורה בארץ. כי רק לשלמים בגופם מתר לשרת בכהנה גדולה.

י. אבל לצמת גבורת פצאל קצרה יד אנטיגנוס לעשות דבר. כי פצאל הקדים לנפץ את ראשו אל הסלע, כאשר לא נתנו לו לטרוף את נפשו בכפו או לנפול על חרבו. בדבר הזה הראה, כי הוא את כשר להורדוס ועטה על הורקנוס חרפה. הוא מת מות-גבורים ובוה השלים לכבוד את מעשי הגבורה שעשה בחייו. אמנם יש עוד שמועה אחרת (לשון אחר): פצאל קם מן המכה, אבל הרופא השלוח אליו מאת אנטיגנוס לכלכל אותו במחלתו מלא את הפצע סם-מות ושם קץ לחייו. ואחת היא, אם תצדק השמועה הראשונה או השניה — כי בשתיהן יחד סבת מותו ראויה לשבת. אומרים, כי לפני צאת נפשו שמע מפי אשה אחת על-דבר מגוסת הורדוס וקרא: „רב לי, עתה יערב עלי מותי, כי חי האיש אשר יקח את נקמתי משונאי.“ יא. ככה מת האיש. אף כי לא מצאו הפרתים את הנשים, אשר להן השתוקקו ביתר שאת, נתנו את שלטון ירושלים בידי אנטיגנוס, ואת הורקנוס הוליכו בשבי אל ארצם.

פרק ארבעה-עשר

הורדוס גרש מארץ ערב ומהר אל רומי ושם הוקם למלך היהודים בידי אנטוניוס וציוור יחד.

א. הורדוס נסע בחפזון אל ארץ ערב, כי עוד בחיי אחיו בקש לקחת כסף ממלך הארץ, בדעתו כי רק בכסף יוכל לכפר את פני הלועזים אוהבי הבצע ולפדות את פצאל. הוא אמר בלבו, שאם לא יזכור לו הערבי את חסדי אביו ויקפוץ את ידו מתת לו את הכסף במתנה, אז יקח ממנו את הסכום במלוה וישאיר לו לערבון חלף כסף הפדיון את בן אחיו הנפדה, כי הוליך אתו את בן-אחיו והוא נער בן שבע שנים. הוא רצה לשלם שלש

(*) ג'א: כאשר התנפל הורקנוס לרגליו, נשך ובר.

מאות ככר ומלא את ידי הצורים לשאת ולתת בדבר הזה. אבל בגורת-האלהים היה כל עמלו לריק, כי פצאל מת ושכר לא היה לאהבת הורדוס את אחיו. אמנם גם את הערבים לא מצא נאמנים בבריתו, כי מלכם שלח אליו וצוהו לעזוב את ארצו מהרה, בטענה כי הוא ירא את הפרתים, אשר שלחו אליו מלאכים לגרש את הורדוס מארץ ערב. ובאמת גמר בנפשו להתזיק בכל הרכוש אשר נתן לו אנטיפטרוס ובעזות מצחו לא רצה לשלם דבר לבניו הנמצאים בצרה חלף מתנותיו, ויועציו בדבר הנבלה היו מתי-און, אשר כמוהו בקשו גם הם למעול בפקדונות אנטיפטרוס. ואלה האנשים היו השרים הקרובים אליו והנכבדים בעיניו.

ב. כראות הורדוס, כי נהפכו לו הערבים לשונאים בדבר אשר ממנו קוה, כי יהיו נאמנים באהבתו, דבר אתם קשות ביד שלוחיהם ולא כסה על מרת נפשו ופנה ללכת אל ארץ מצרים. ובלילה הראשון לן במקום מקדש אחד ליושבי הארץ ושם מצא את אנשיו, אשר עזבם לפני זה. וממחרת הגיע אל רינוקורורה (ב) ושם השיגה אותו הבשורה הרעה על-דבר מות אחיו. אף כי הוסיפה הבשורה מכאובים על צרות לבבו, רוח לו מעט מדאגותיו והוא יצא לדרכו. אחר זמן נחם הערבי על מעשהו ושלח רצים ממהרים לקרא אליו את הנעלב. אך הם לא מצאו עוד את הורדוס, כי כבר הקדים לבוא אל סין. כאשר בא שמה לא רצו האניות העומדות בנמל להעבירו, והורדוס פנה אל הפקידים לעזרה. ובהודע להם שם האיש ומעלתו שלחו אותו בכבוד עד אלכסנדריה. כאשר בא הורדוס אל העיר קבלה קליאופטרה (ג) את פניו בתפארה וקוטה, כי יהיה לראש-הצבא במלחמה אשר אמרה לקרא על אויביה. אבל הורדוס דחה את בקשת המלכה ולא פחד מהקר החזק בעצם החרף ולא מהמהומות השולטות באיטליה וירד באניה אל רומא.

ג. בקרבת ארץ פמפיליה נמצא בצרה גדולה (מפני סערת הים) ונצל מן הסכנה אחרי הטילו הימה את מרבית הכבודה אשר לו, והגיע בשלום אל האי רודוס, אשר נחרב מאד במלחמה עם קסיוס, ושם קבלו אותו ידידיו תלמי וצפינייה. ואף כי חסר לו כסף, בנה לו אניה גדולה עם שלש שורות משוטים (ד) ובה ירד עם ידידיו אל פרוגדיניון ומשם מהר אל רומי ולראשונה פנה אל אנטוניוס, בזכרו את ברית אהבתו עם אביו, וספר לו את כל

(א) כן הוא שמו על המטבעות (מלכו מלך נבטו), ביונית: *Méλαχος*, פלכוס.

(ב) היא קצה גבול חילת-סוריה מצד נחל מצרים.

(ג) מלכת מצרים האחרונה מבית תלמי, אהבת אנטוניוס.

(ד) טריקה ביונית, *τριήρης*.

התלאה אשר מצאה אותו ואת משפחתו, עד אשר נטל עליו לעזוב את האנשים הקרובים אליו במצור וירד באֵניה בעצם החורף לבקש ממנו עזרה. ה. התלאה אשר מצאה את הורדוס נגעה עד לב אנטוניוס והוא חמל עליו וזכר את ברית שלומו עם אנטיפטרוס, ובכלל שם את לבו למעלות האיש וגמר אמר להקים אותו למלך היהודים, תחת אשר שם אותו לפניו לנשיא. ולא האהבה להורדוס בלבד עוררה את אנטוניוס לעשות את הדבר, כי־אם גם איבתו לאנטיגנוס, כי חשב אותו לאיש־מדון ולשונא הרומאים. וגם לב ציזר היה נכון מאד עם הורדוס, כי זכר לו את מסע אנטיפטרוס ואת מלחמתו במצרים לישועת אביו א) ואת הברית ואת האהבה הישנה, וגם ראה, כי הורדוס הוא גדל־עלילה. הוא הקהיל את המועצה (הזקנים, הקֶנַט), ומִסְלָה ויחד עמו אֶטְרֶטְיוֹנוֹס הציגו את הורדוס לפני הזקנים וספרו להם על חסדי אביו ועל אהבתו לרומאים, ובכלל דבריהם באָרו, כי אנטוניוס הוא שונא הרומאים מכבר וזה עתה הוסיף להכעיסם, כי לקח את המלוכה מהפרתים ואליהם לא שת את לבו. הדברים האלה עשו רשם על הזקנים, ואחרי־כן נגש אנטוניוס אליהם ואמר, כי מלכות הורדוס תביא ברכה לרומאים במלחמתם עם הפרתים. לדבר הזה הסכימו פה־אחד להקים אותו למלך. וככלות האספה יצאו אנטוניוס וציזר והורדוס בַּמָּוֶךְ, בין שניהם, ויחד עם יתר הפקידים עלו גם ראשי העם ב) להקריב זבח ולהניח את פתשגן פקדת הזקנים בקפיטוליון. וביום הראשון למלכות הורדוס עשה לו אנטוניוס משתה.

פרק חמשה־עשר

אנטוניוס צר על מצדה והורדוס שב מרומי והציג את המבצר ומשם מהר אל ירושלים וגֵּהָה, כל לַקַּח סִלְיוֹן שָׁחַד.

א. בימים ההם שם אנטוניוס מצור על מצדה. אמנם די לחם נמצא בידי הנצורים, אבל המים אולו מכליהם, ועל־כן יעץ יוסף אחי הורדוס בלבו לברוח עם בני־ביתו, בשמעו כי נחם מלכו על העול אשר עשה להורדוס. וכמעט מלא יוסף את מחשבתו לעזוב את המבצר, לולא ירד גשם חזק בלילה אשר אמר לצאת לדרך, וכל מקוי המים מלאו על גדותיהם ולא היה עוד צורך לברוח. הנצורים הגיחו מן המבצר כפעם בפעם והמיתו רבים

א) יוליוס ציזר, אשר לַקַּח אותו לבן.

ב) השופטים (קונסולים).

מאנשי אנטיגנוס, את אלה הכו במלחמה על מרומי שדה, ואת אלה השחיתו מן המארב. אבל לא בכל פעם היתה ידם על העליונה, ויש אשר נגפו לפני אויביהם ושבו בבשת פנים אל המבצר.

ג. ובימים ההם נשלח וְנִטְיָדְיוֹס שר צבא הרומאים לגרש את הפרתים מארץ סוריה ומדי רדפו אתריהם פרץ בארץ יהודה, באמרו כי הוא רוצה לעזור את יוסף ואת אנשיו, אולם באמת לקח שחד כסף מאנטיגנוס. ונטידיוס חנה בקרבת ירושלים ואחרי קבלו כסף מלא סר מעל העיר עם רב צבאו והשאיר את סילון עם חלק החי, כי לא רצה להסיע את כל הצבא משם, פן יגלה מעשה בצעו לעיני כל. ואנטיגנוס קוה, כי עוד הפעם יבואו הפרתים להצילו, ועד עת בואם החניף לסילון בפחדו ממנו, פן יפר את עצתו (ויוביש את תקותו).

ג. והורדוס שב באניה מאיטליה אל עפו והוליך אתו צבא רב מן בני-הנכר והיהודים והסיע את חילו דרך הגליל להלחם באנטיגנוס. ונטידיוס וסילון חזקו את ידי הורדוס, כי גליוס השלוח אליהם מאנטוניוס דבר על לבבם לצאת עמו ולהושיבו על כסא המלוכה. ונטידיוס הקים בימים ההם סדרים בערי סוריה, אחרי המהומות שקמו שם עלידי הפרתים, וסילון עמד בארץ יהודה ולקח שחד מאנטיגנוס — ובכל-זאת לא נבצר חיל ועז מהורדוס, כי בבואו בגבולות הארץ הרבה את מספר צבאו מיום ליום וכל ארץ הגליל עברה אליו, מלבד יושבי ערים מעטות, וראשית חפצו היתה לעלות על מצדה ולפדות את קרוביו ממצור, אבל העיר יפו עמדה לו לשטן בדרכו, ולראשונה היה עליו לבצר את רוח יושביה, אשר נהפכו לו לאויבים, לבל תקום לו מלחמה מאחור בעלותו על ירושלים. גם סילון התחבר אליו ברצון, כי מצא לו סבה הפעם לסור מעל ירושלים, והיהודים רדפו אחריו והציקו לו. אבל הורדוס חש לעזרתו בגדוד קטן והניס את היהודים והציל מצרה את סילון, אשר לא ידע לעמוד על נפשו.

ד. ואחרי-כן לכד הורדוס את יפו ומהר ללכת אל מצדה ולהציל את נפשות בני-ביתו. ורבים מעם הארץ נלוו אליו, אלה — מאהבתם הישנה לאביו, ואלה — לשמע גבורתו, ואלה אמרו לשלם לו טובה חלף חסדיו וחסדי אביו יחד, אבל רב העם נמשך אחריו בתקוה, כי הפון יכון כסא מלכותו בידו (ואז ישלם שכר לאוהביו). ככה אסף לו הורדוס צבא עשוי לבלי חת, ואנטיגנוס שם לו מכשולים בדרך ובכל מקומות הפשר צפן לו מארבים, אבל בדבר הזה כמעט לא עשה לו רעה. הורדוס אסף אליו על-נקלה את קרוביו היושבים במצדה וכבש את המבצר ריסה ועלה על ירושלים. ושם התחברו אליו חיל סילון וגם רבים מבני העיר, אשר חרדו מפני עצמת חילו.

ה. הורדוס תקע את מחנהו מערבה לירושלים, ושומרי העיר המטירו עליו חצים ואבני קלע, ורבים הגיחו בגדוד מן העיר ונסו להתגרות עם חלוצי חילו. הורדוס צוה לראשונה להעביר קול מסביב לחומה, כי בא לדרוש טוב לעמו ולהושיע את העיר, ועל-כן לא יקח נקמה גם מאויביו, אשר רדפו אחריו בגלוי, רק יתן חנינה לאנשיריבו. אבל אנשי אנטיגנוס צעקו לצמת אנשיו להשתיקם ולא נתנו את העומדים לשמוע את הדברים ולא לנפול אל הורדוס. על-כן צוה הורדוס על אנשי חילו לגרש את האנשים מעל החומה, והם ירו בעומדים על החומה והבריחום מראשי המגדלים.

ו. באותו מעמד גלה סילון, כי לקח שחד. הוא פתה רבים מאנשי חילו לצעוק בקול על מחסור הלחם ולדרוש בחזקה כסף לכלכלתם וגם לבקש, כי יוליכו אותם אל מקומות טובים לנוח, שם כל ימי החרף. ויען אשר היו כל המקומות מסביב לעיר לשממה, כי אנשי אנטיגנוס החריבו את פלם, על-כן נטה סילון את מחנהו משם ונסה להסיע את חילו. הורדוס פגע בראשי החילות, שלישי סילון, ובהמון אנשי הצבא והפציר בהם, לבל יעזבו אותו, כי נשלח מטעם ציור ואנטוניוס ובפקדת מועצת-הזקנים, וגם הבטיחם, כי ביום ההוא ירוח להם ממחסורם. ואחרי חלותו את פניהם מהר לשוט במקומות הקרובים והביא צדה למכביר, ובזה סתם את כל טענות סילון. והורדוס דאג גם לבל תשבת כלכלת הצבא בימים הבאים ושלה מכתבים אל יושבי שמרון, כי היתה העיר הזאת נאמנה בבריתו, לאסוף לחם ויין ושמן ובקר ולהוריד אל יריחו. כאשר נודע הדבר לאנטיגנוס, שלח בכל הארץ להניא את העצה הזאת ולהציג אורבים בדרך מוליכי הצדה. עם הארץ שמע לקול אנטיגנוס ובהמון רב נאספו אנשים מזינים ממעל ליריחו. הם רבצו בין ההרים וחכו למובילי הצדה. אבל הורדוס לא ישב בבטלה, כי לקח אתו עשרה גדודים א) — חמשה גדודי רומאים וחמשה גדודי יהודים, אשר נמצאו בקרבם גם שכירים, ורוכבים אחדים ומהר אל יריחו. הוא מצא את העיר עזובה, רק חמש מאות איש נשארו בה וישבו במצודה ב) עם נשיהם וטפם. הורדוס תפש אותם ושלח אותם אחרי-כן לחפשי והרומאים פשטו על שארית העיר והוציאו את אלה, כי מצאו את הבתים העזובים מלאים כל-טוב. המלך השאיר חיל-מצב ביריחו וסר מעל העיר ושלח את הצבא הרומאי לשבת בימי החרף בארצות הנאמנות לו, אדום והגליל ושמרון. אולם גם אנטיגנוס קבל בשחד רשות מסילון לכלכל את חלק הצבא בעיר לוד, כי בזה אמר להחניף לאנטוניוס.

א) ברומית: קוהורטות (cohortes).

ב) בצריחה-העיר.

פרק ששה-עשר

הורדוס כבש את צפורי והכניע את השודדים יושבי המערות ואחרי-כן לקח נקמה ממחניס, אשר היה לו כאויב, ויצא אל אנטוניוס הצר על סמוסטה.

א. והרומאים התפרקו את נשקם וישבו במנוחה ובשלוה, והורדוס לא ידע השקט, כי-אם הציב בארץ אדום כאלפים אנשי-צבא רגלים וארבע מאות רוכבים ואת אחיו יוסף שלח שמה לשמור על הארץ, פן תפשע בו ותעבור אל אנטיגנוס. והוא לקח את אמו ואת כל בני-ביתו, אשר הוציא אותם ממצדה, והוליכם אל העיר שמרון והושיבם שם לבטח, ואחרי-כן פנה להכניע את שארית ארץ הגליל ולגרש משם את חיל משמר אנטיגנוס.

ב. בעת סופת-שלג עזה מאד הגיע עד העיר צפורי וכבש אותה באפס יד, כי חיל-המצב גמלט על נפשו עוד לפני בואו. בעיר הזאת השיב את נפש האנשים ההולכים אתו, אשר הציק להם הקר, כי צדה נמצאה לרב בקרב העיר. אחרי-כן יצא להלחם בשודדים יושבי המערות, כי הם פשטו בכל הארץ מסביב והרבו להרע ליושביה מחרב המלחמה האוכלת. הורדוס שלח לפניו שלשה גדודי רגלים ולהקת רוכבים אחת אל כפר ארבל וכעבור ארבעים יום בא שמה עם שארית חילו. אבל האנשים לא פחדו מפני בואו ויצאו לקראתו בכלי נשקם, כי היו מלמדי מלחמה ומרי-נפש כשודדים. כשנפגשו במערכה הברית אגף השודדים הימני את אגף חיל הורדוס השמאלי. אבל הורדוס מהר לבוא לעזרת אנשיו מן האגף הימני אשר עמד בראשו, ואחרי עצרו בעד מנוסת צבאו התנפל על הרודפים אחריו ושבר את זרוע גבורתם, עד אשר לא יכלו לשאת את כבד המלחמה ופנו ערף.

ג. והורדוס רדף אחריהם עד הירדן בחרב אוכלת והמית מהם חלק גדול והנשארים נפוצו מעבר לנהר, עד אשר שקטה ארץ הגליל מחמת המציק, כי נשארו רק האנשים אשר הסתתרו במערות, והורדוס האריך להם אפו עד לעת מצא, על-כן שלם לראשונה לצבאו את שכרו, פרי-עמלו הקשה, וחלק לכל איש מאה וחמשים אדרכמונים כסף ולשרי-הצבא מנה יתרה הרבה פעמים. ואחרי-כן שלח את חילו אל גאות החרף לגות. ואת פירוןא צעיר אחיו שלח לנצח על כלכלת אנשיו וגם לבנות את חומות המבצר אלכסנדריון. ופירורא מלא את שני הדברים יחד.

ד. בימים ההם התגורר אנטוניוס באתונא. ונטידיוס שלח את סילון והורדוס להלחם בפרתים ובראשונה צוה עליהם להכין סדרים בארץ יהודה. והורדוס שלח ברצון את סילון מעליו ויצא להלחם בשוכני המערות. המערות

האלה נמצאו בצלעות הרים תלולים ומכל עבר לא יכול הצבא לגשת אליהן, כי רק משעולים צרים ונפתלים הוליכו אל פי המערות, והסלע אשר מעבר פני המערות מלמעלה ירד אל תהום עמיקה והיה זקוף על פי התהום. זמן רב לא ידע המלך לשית עצות בנפשו, כי נבצר ממנו להגיע עד המקום ההוא. ואחרי-כן מצא תחבולה מחכמה ומסכנה יחדו. הוא צוה לשלשל את בחורי צבאו בארונות (התלויים בתבלים) ולהציגם על פי המערות. והם שחטו את יושבי המערות עם טפם והשליכו אש על האנשים אשר אמרו לעמוד על נפשם. והורדוס רצה להציל אנשים אחדים ממות וצוה עליהם ביד שולחיו לצאת אליו. אבל איש מיושבי המערות לא נעתר לדבריו ולא הסגיר את נפשו בידי הורדוס, ואלה אשר נתפשו בעל-כרחם בחרו במות מחיי שבג. גם נמצא שם זקן אחד, אשר אטם אזניו מצעקות אשתו ושבעת בניו, בתלותם את פניו לתת להם כי יצאו בברית שלום, והמית את קלם, וכן עשה את הדבר: הוא צוה עליהם לצאת אחד אחד ועמד על פי המערה והמית כפעם בפעם את הבן היוצא משם. הורדוס ראה את הדבר מרחוק ורחמיו נכמרו אליהם מאד, הוא פרש את יד ימינו מגל הזקן והשביע אותו לחמול על נפשות בניו. אבל הזקן לא עשה אל דבריו, רק חרף וגדף את הורדוס, כי הוא בן חשפים, והמית את אשתו על הבנים, ואחרי-כן השליך את התללים אל התהום וקפץ בעצמו שמה.

ה. ככה כבש הורדוס את המערות ואת היושבים בהן. הוא השאיר בגליל את חלק צבאו, אשר היה בו כדי לבצור כל רוח מרד מראש, והפקיד על המצב את תלמיא) ואחרי-כן פנה עם חילו אל שומרון והוליך עמו שלשת אלפים רגלים ושש מאות פרשים להלחם באנטיגנוס. אבל אחרי צאתו סר פחדו מעל האנשים, אשר הסכימו לחרחר ריב בגליל, והם התנפלו פתאם על תלמי שר-הצבא והמיתוהו, ואחרי-כן החריבו את הארץ; והבצות ויתר המקומות הנשכחים מגי רגל היו להם למסתור. וכאשר נודע להורדוס דבר המרד, עלה חיש מהר לעזרת אנשיו והמית המון גדול מהמורדים וכבש את כל המבצרים במצור והטיל על הערים לשלם מאה ככר כסף ענשים בעבור המרד.

ו. וכאשר גרשו הפרתים מארץ סוריה ופקורא נפל בהרב, שלח נַנְטִידִיּוֹס במצות אנטוניוס לעזרה להורדוס אלף רוכבים ושני לגיונות, ואנטיגנוס שלח מכתבים אל מחירס מפקד הרומאים וחלה את פניו לבוא לעזרתו הוא, והרבה להתאונן על רשעת הורדוס וגם הבטיחהו לשלם לו כסף. אבל מחירס לא גועז לעבור על מצות שולחו, ומה גם כי נתן לו הורדוס מתנות

(*) אצל ניוה: תולמיאס, *Θολεμ.α.ι.ο.ς*, ובהוצאה הישנה: *Πτολεμαίος*, תולמיאס.

יתרות, ועל-כן לא הטה אוניו לבגוד בו, אולם התחפש כאוהב אנטיגנוס ויצא לרגל את מחנהו בירושלים, ולא שמע לקול הורדוס, אשר מנעהו מעשות את הדבר. אבל אנטיגנוס הבין, כי מחשבת און בלב מחירס, ועל-כן סגר בפניו את שערי העיר ונלחם אתו כאויב מראש החומה, עד אשר שב מחירס בבשח פנים אל הורדוס לעיר אמאוס, ומרב כעסו על משוגתו הכה לפי חרב את כל היהודים אשר פגש בדרכו ולא חמל על אנשי-שלום הורדוס, כי לא רצה לשים פדות ביניהם ובין אוהבי אנטיגנוס.

ו. לדבר הזה התאנף הורדוס ונשא את נפשו להלחם במחירס כאויב, אבל כבש את כעסו ומהר לנסוע אל אנטוניוס להתאונן על מחירס ועל העול אשר עשו ידיו. ומחירס השיב אל לבו, כי עשה מעשה תעתועים, ורדף אחרי המלך והרבה להפציר בו עד השלימו עמו. אולם הורדוס לא שב ממחשבתו לנסוע אל אנטוניוס. הוא שמע, כי חנה אנטוניוס בחיל גדול לפני סמוסטה ונלחם עליה — העיר הזאת היא מבצר חזק בקרבת נהר פרת — והחיש את מסעו שמה, כי מצא עתה שעת-הפשר להראות את גבורתו ולהגדיל את חנו בעיני אנטוניוס. וכבוא הורדוס שמה שם קץ במהרה למצור העיר, כי המית רבים מהשונאים^א ולקח מהם שלל גדול. ואנטוניוס, אשר זה מכבר השתומם על גבורת הורדוס, הוסיף יקר על כבודו וחזק אותו בתקותו לכסא המלוכה, ואנטיוכוס המלך הקרח להסגיר את העיר סמוסטה (בידי הרומאים).

פרק שבעה-עשר

מות יוסף נגלה להורדוס בחלום הלילה. הורדוס נצל בנס מצרה פעמים. הוא המית את פפוס רוצח אחיו ושלח את ראשו אל פירורא, ואחר-יכן שם מצור על ירושלים ולקח את מרים לאשה.

א. בין כה וכה הורע מעמד הורדוס בארץ יהודה. הוא עזב שם את השלטון בידי יוסף אחיו וצוה עליו לבל יתגרה מלחמה באנטיגנוס עד שובו, בדעתו כי לא יהיה לו מחירס למשען חזק, כאשר הוכיח כבר במעשיו. אבל בשמוע יוסף כי הרחיק אחיו ללכת מאד לא שם אל לבו את מצוותיו ויצא אל יריחו עם חמשה גדודים אשר שלח עמו מחירס. הוא ירד שמה לגזול את תבואת השדה בעצם הקיץ. אבל בהרים ובין המצרים התנפלו עליו האויבים, ויוסף נפל בחרב, אחרי עשותו גבורות במלחמה, וכל

^א במקור: הכרברים.

צבא הרומאים נכרת. כי הגדודים האלה היו צעירים (טירונים) מארץ סוריה. ולא נמצאו ביניהם אנשי-הצבא הנקראים „ישנים“ (טרונים, מִמְדֵי מלחמה), אשר היה בהם כח להגן במלחמה על הצעירים אשר לא ידעו להלחם.

ב. ודעת אנטיגנוס לא התקררה בנצחון הזה. הוא העיר את כל חמתו על אויביו וגם התעלל בנבלת יוסף. כאשר תפש את גופות החללים צוה לכרות את ראש יוסף מעליו, אף כי רצה פיורא אחי יוסף לשלם כפר גייתו חמשים ככר. — אחרי נצחון אנטיגנוס קם מרד חדש בגליל, ואוהבי אנטיגנוס סחבו את טובי אנשי שלומו של הורדוס והטביעו אותם ביאור (בים כנרת). גם בארץ אדום, אשר שם בנה מחירס אחת המצודות הנקראה גִתָא, עברו רבים אל אנטיגנוס. ואזן הורדוס לא שמעה דבר מכל הנעשה. אחרי אשר נפלה סמוסטה בידי הרומאים הקים אנטוניוס את סוסיוס על ארץ סוריה וצוה עליו לעזור להורדוס במלחמתו עם אנטיגנוס, ואנטוניוס בעצמו נסע אל מצרים, וסוסיוס שלח לפניו שני לגיונות אל ארץ יהודה, לעמוד לימין הורדוס, והוא עם שאר צבאו נסע אחריהם.

ג. וכאשר חנה הורדוס בדפני, אשר עליד אנטיוכיה, נגלה לו בחלום-לילה בהיר, כי מת אחיו, וכשקפץ מעל יצועו בחרדה, באו אליו מבשרי האסון. זמן קצר התאבל הורדוס על הצרה הזאת ואת שארית אבלו דחה ועד עשותו נקמה ברוצחי אחיו, ומהר לעלות על האויבים, בהאיצו באנשיו לעבור מעברות גדולות למעלה מכחם. ובהגיעו אל חבל הלבנון לקח לעזרתו שמונה מאות איש מיושבי ההר וגם לגיון אחד מצבא הרומאים נלוה אליו במקום ההוא. עם הצבא הזה לא חכה הורדוס לאור היום, כי מהר להתנפל על ארץ הגליל והדף את אויביו היוצאים לקראתו אל המקום אשר הגיחו ממנו ותכף פשט אל המבצר ההוא. אבל עוד טרם הספיק הורדוס לכבוש את המבצר בסערה, והנה ירדו גשמים בזעף ואלצו אותו ואת חילו לנוח בכפרים הסמוכים. כעבור ימים אחדים התחבר אליו הלגיון השני, השלוח עלידי אנטוניוס, ושונאיו יראו את כחו הגדול ועזבו בלילה את המצודה.

ד. ומשם פנה הורדוס דרך יריחו להחיש את מעשהו ולמהר את נקמתו ברוצחי אחיו. ושם קרה אותו מופת, אצבע אלהים, כי נחלק מצרה בהסח הדעת, ועל-כן יצא לו שם אהוב-אלהים. וזה הדבר: רבים משריו אכלו ושתו עמו בלילה ההוא וככלות הסעדה ואחרי צאת כל המספים מבית המשתה נפל הבית תחתיו חיש מהר, ובדבר הזה ראה הורדוס את המבשר תלאה וישועה יחד לקראת המלחמה העתידה. הוא השכים בבקר והסיע את צבאותיו. וגם אויביו ירדו מן ההרים, כששת אלפים איש, ונסו להתגרות בחלוצי חיל הורדוס, אבל יראו להתנגח עם הרומאים בורוע נטיה, ועל-כן

עמדו מרחוק והשליכו עליהם אבנים וחניתות ופצעו רבים מן הצבא. וגם הורדוס נפצע בחנית בצלעו מדי רכבו במקום ההוא.

ו. ואנטיגנוס רצה להראות, כי לא באמֶּרֶת אֶנְשֵׁי בַלְבַד, כי גם במספרם הוא עולה על האויבים. על־כן שלח את פפוס, אחד מאוהביו, עם צבא אל שמרון להלחם שם עם מחירס. והורדוס עבר בארץ שונאיו והחריב חמשה מקומות־ישוב והמית אלפים איש מיושביהם, כי שרף את בתיהם באש. ואחרי־כן שב אל מקום תחנותו, כי חנה עם חילו על־ידי הכפר הנקרא קָנָה א.

ו. ומדי יום ביומו נהרו אליו המונים רבים מהיהודים היושבים ביריחו ובשאר מקומות הארץ. אלה עברו אליו משנאתם את אנטיגנוס ואלה לשמע תהלת נצחונותיו ורבים באו אליו מאהבתם לתמורות מבלי דעת וחשבון. והנה נפש הורדוס נכספה להתנגח עם אויביו על שדה המלחמה וגם אנשי פפוס יצאו לקרב בחפז־לב, כי לא תמו מגבורת חיל הורדוס ולא נבהלו מעו רוחו. וכאשר יצאו שתי המערכות לקרב, החזיקו אנשי צבא אנטיגנוס מעמד זמן־מה, אבל הורדוס חרף את נפשו, כי זכר אחיו הנהרג עורר אותו לעשות חיל, ונלחם בחמת גבורה, כאלו עמד לנצח רוצחי אחיו לשלם להם כגמול ידיהם, והתגבר על־נקלה על האגף העומד ממולו, ואחרי־כן פנה גם אל חלקי צבא השונא, אשר התעודד במערכה, והדף אותו ורדף אחריו בלי הרף. המטבח היה נורא, כי אנשי חיל אנטיגנוס נדחפו כלם אל הכפר, אשר ממנו יצאו לקרב, והורדוס הציק למאסף אשר להם והצר את צעדיהם והמית אנשים לאין־מספר, ואחרי־כן הרס אל הכפר עם האויבים יחדו, וכל בית היה שם מלא אנשי צבא מְזִינִים עד אפס מקום וגם הגגות היו מְקֻסִים המונות אנשי מלחמה. ואחרי אשר התגבר הורדוס על העומדים בחוצות צוה להרוס את הבתים ולהוציא את הפליטים ממחבואיהם, והמית המונות צפופים, בהפילו עליהם את קורות הבתים, ואת הנמלטים מְחֻרְבוֹת הבתים קָדְמוּ אנשי המלחמה בחרבות שלופות ופגרי ההרוגים נערמו תלים תלים, עד כי חסמו את הדרך בעד המנצחים. השונאים לא עצרו כח להתנער מהמכה הזאת. כשהתלקטו בהמון עוד הפעם, ראו את תלי החללים הגדולים בכפר ולא קמה בהם עוד רוח, והם נפוצו לכל עבר. כמעט ערב הורדוס את לבו בגאות נצחונו למהר ולעלות על ירושלים ולהבקיענה אליו, לולא עצרוהו גשמים חזקים. הדבר הזה לא נתן להורדוס לארות את כל פרי נצחונו ולהשלים את תבוסת אנטיגנוס, אשר כבר אמר בלבו לעזוב את העיר.

(*) בקדמוניות (י"ד, ס"ו, י"ב) מבאר, כי מחנה פפוס נמצא על־ידי יֶשְנָה (איטלי),

יזאלי הינו הך.

ז. לפנות ערב שלח הורדוס את אוהביו העיפים לחלץ את עצמותיהם, ובעוד הוא כלו מִכְסָה זעה מעמל המלחמה הלך לרחוץ את בשרו כדרך אנשי-הצבא ורק נער אחד נמצא עמו. ועוד טרם הספיק לבוא אל בית-המרחץ והנה קפץ משם לקראתו אחד מאויביו חגור חרב, ואחריו השני, ואחריו השלישי ועוד רבים. האנשים האלה נמלטו משדה-המערכה אל בית-המרחץ מְזַיְנִים בכלי נשקם וישבו שם נדהמים ונבהלים ובראותם את המלך רחפו עצמותיהם ממגור. הם החלו לרוץ ועברו רועדים מפחד על פני המלך, אשר כבר התפרק את נשקו, ופנו אל פתח הבית. במקרה לא נמצא אף אחד מן הצבא לתפש את האנשים האלה, והורדוס שמח, כי לא אָנָה לו רע מהם. וככה ברחו כלם ונמלטו.

ח. ביום המחרת צוה הורדוס לכרות את ראש פפוס שר-צבא אנטיגנוס, אשר נפל חלל במערכה, ושלח את הגלגל אל פירורא אחיו לכפר בפש אחיהם המומת, כי פפוס היה האיש, אשר צוה להמית את יוסף. ולקץ ימי הגשמים עלה הורדוס על ירושלים והגיע עם חילו עד חומת העיר וכמלאת שלש שנים ליום אשר בו הוקם למלך חנה עם צבאו לפני הרהבית. כי משם היה קל להלחם בעיר, וגם פומפיוס כבש לפניו את העיר מן העבר ההוא. הורדוס שם על אנשי-הצבא את עבודות המצור והחריב את מגרשי העיר וצוה על אנשיו להעלות שם שלש סוללות ולהקים עליהן מגדלי מצור ואחרי-כן הפקיד על העבודה את הזריזים מקרב חבריו ויצא אל שמרון לקחת לו לאשה את בת אלכסנדרוס בן אריסטובולוס הארוסה לו מכבר, כאשר דברנו למעלה, ובדחותו את עבודת המצור מפני נשואיו, הראה, כי הוא בו למערכות שונאיו.

ט. ואחרי חתנתו שב הורדוס אל חומת ירושלים עם חיל גדול מבראשונה, כי התחבר אליו סוסיוס בצבא עצום, רוכבים ורגלים, אשר שלח לפניו בדרך היבשה, והוא בעצמו נסע בדרך הצידונים א. וכאשר נאסף כל הצבא במספר אחד-עשר לגיונות אנשי-צבא רגלים וששת אלפים רוכבים, מלבד חיל-העזר שבא מארץ סוריה, וגם הוא היה עצום במספרו, חנו כלם בקרבת חומת ירושלים הצפונית. הורדוס סמך על פקדת מועצת-הזקנים, אשר הוקם למלך על-פיה. וסוסיוס מלא אחרי דברי אנטוניוס, אשר שלח אותו עם צבאו לעמוד לימין הורדוס.

(*) דרך הכתובים (הפיניקים) — לארך תוף הים (עין צמעה, פרק יג, א).